

การศึกษาบทบาทและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสังคม
ของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย)

A Study of The Role and Methods of Propagating Buddhism for
Society of Phrarajasangwanyan (Phut Thaniyo)

ยโสธารา ศิริภาพระภากร^{1*} สุริยา คลังฤทธิ์² เกริกวุฒิ กันเที่ยง³ และน้ำฝน จันทรนวล⁴
Yasothara Siriphaprapagon^{1*}, Suriya Krangrit², Kroekwut Kanthiang³
and Namfon Channual⁴

Received : January 15, 2024; Revised : August 18, 2024; Accepted : August 18, 2024

บทคัดย่อ (Abstract)

การศึกษาเรื่องการศึกษาบทบาทและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาบทบาทและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) (2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) เป็นการศึกษาเชิงเอกสารที่มีข้อมูลเกี่ยวข้อง ผลพบว่า

¹รองผู้อำนวยการสำนักงานสำนักปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดสุรินทร์ แห่งที่ 2 วัดป่าโยธาประสิทธิ์ ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์; Deputy Director of the 2nd Surin Provincial Dharma Practice Office, Wat Pa Yotha Prasit, Nok Mueang Subdistrict, Mueang Surin District, Surin Province, Thailand.

²นักวิชาการอิสระ บ้านศาลาสამัคคี ตำบลชบ อำเภอสังขะ จังหวัดสุรินทร์; Independent academician Ban Sala Samakkhi, Chob Sub-district, Sangkha District, Surin Province, Thailand.

³⁻⁴วิทยาลัยเทคโนโลยีอุตสาหกรรมและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลศรีวิชัย; College of Industrial Technology and Management, Rajamangala University of Technology Srivijaya, Thailand.

*Corresponding Author; e-mail : yasotharar.s@gmail.com

Citation : Siriphaprapagon, Y., Krangrit, S., Kanthiang, K. & Channual, N. (2024). A Study of The Role and

Methods of Propagating Buddhism for Society of Phrarajasangwanyan (Phut Thaniyo). *Journal of Academic Surindra Rajabhat*. 2(4) : 105-124; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.28>

1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) เป็นศิษย์สำคัญรูปหนึ่งของหลวงปู่เสาร์ กนตสีโลที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบูรพาจารย์วงการพระอุดมการณ์กรรมฐานรูปแรกของภาคอีสาน ท่านสั่งสอนอบรมศิษย์ถึงการประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามข้อวัตรที่สำคัญของพระสงฆ์สายวัดป่า ท่านจะเน้นการสอนในเรื่องการเจริญวิปัสสนากรรมฐาน คือ หลักสติปัฏฐาน 4 คือ การพิจารณากาย การพิจารณาเวทนา การพิจารณาจิต และการพิจารณาธรรม ยังเน้นสอนหลักการทำให้สติตามรู้ความคิดให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน คือ ให้สามารถทำให้สติตามรู้การ ยืน เดิน นั่ง นอน รับประทาน ดื่ม ทำ พูด คิด เป็นการฝึกสติสมาธิได้ทุกอิริยาบถ หลักคำสอนใช้ศีล 5 เป็นหลักคำธรรมสำคัญเป็นหลักประกันความปลอดภัยของสังคม เป็นเครื่องควบคุมการประพฤติปฏิบัติทาง กาย ทางวาจา ทางใจ ให้ดีงาม สังคมสามารถที่จะมีความสุข เย็นและมีความสงบเย็นเมื่อมีศีล 5 บริบูรณ์ นอกจากนั้นท่านยังมีปฏิภาณในการตอบปัญหาธรรมะแก่พุทธบริษัท ตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และบุคคลทั่วไป พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ท่านมีรูปแบบการเผยแผ่หลายวิธี เช่น การบรรยาย ธรรม การสนทนา การถามและตอบปัญหาธรรมะ การอบรมจิตภาวนาแก่ประชาชน นักเรียน นักศึกษา เน้นการปฏิบัติหน้าที่ของชาวพุทธ มีทั้งในรูปแบบของหนังสือ เทปและแผ่นซีดี

2. วิธีการประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการสอนของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ก่อนท่านจะสอนการปฏิบัติพระกรรมฐาน ผู้เข้าปฏิบัติจะต้องเข้าถึงพระรัตนตรัย ทำกายและใจให้สงบระงับมีความบริสุทธิ์โดยหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ภาวนา เป็นที่ตั้ง ต่อจากนั้นจึงสอนวิธีการปฏิบัติเน้นการฝึกสติเป็นสำคัญ กำหนดรู้จิตของเราอยู่ตลอดเวลา กำหนดรู้จิต เรียกว่าปฏิบัติสมาธิในท่านั่งแต่เวลาเรายืนกำหนดจิตของเรา เรียกว่า ปฏิบัติสมาธิในท่านยืน เมื่อเรามีสติกำหนดรู้จิตของเราเรียกว่าปฏิบัติสมาธิในท่านอน เรียกว่า ปฏิบัติสมาธิในท่านอน เวลาเดินจงกรมเรามีสติกำหนดรู้จิตของเราเรียกว่าปฏิบัติสมาธิในท่าเดิน ยืน เดิน นั่ง นอน นำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

คำสำคัญ (Keywords) : บทบาทการเผยแผ่, วิธีการเผยแผ่, พระพุทธศาสนา, การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม, พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย)

Abstract

The study of the role and methods of propagating Buddhism for society of Phrarajasamvaranyan (Buddha Thaniyo) with the objectives (1) to study the role and methods of propagating Buddhism for society of Phrarajasamvaranyan (Puddhathani) Yo) (2) To study the application of Buddhist principles in the propagation of Buddhism by Phrarajasangwonyan (Phutthaniyo). It is a documentary study with relevant information. Summary of results found that

1. The propagation of Buddhism by Phrarajasangwaranya (Phut Thaniyo), one of the last important disciples of Luang Pu Sao Kantasilo, who is regarded as the first teacher of the Dhutanga meditation circle of the region. northeast He taught and trained his disciples on how to behave strictly according to the important rules of the forest temple monks. He will focus on teaching about the cultivation of mindfulness and vipassana meditation, which is the 4 principles of mindfulness, which is consideration of the body. consideration of compassion mental consideration and Dhamma consideration It also emphasizes teaching the principles of mindfulness according to knowing your thoughts in relation to daily life, that is, being able to practice mindfulness according to knowing how to stand, walk, sit, lie down, eat, drink, act, speak, and think. It is a practice of mindfulness meditation in every posture. The doctrine uses the 5 precepts as important moral principles to guarantee the safety of society. It is a device to control physical, verbal, and mental conduct so that society is able to be happy. He is cool and calm when he has complete 5 precepts. In addition, he has the ability to answer Dhamma questions for Buddhists. Since His Majesty the King Her Majesty the Queen and the general public Phrarajasamvaranyan (Phutthaniyo) He has many forms of propagation such as lecturing, dharma, discussion, asking and answering dharma questions. Training of meditation for citizens, students, emphasizing the performance of Buddhist duties. Available both in the form of a book Tapes and CDs

Citation : Siriphaprapagon, Y., Krangrit, S., Kanthiang, K. & Channual, N. (2024). A Study of The Role and

Methods of Propagating Buddhism for Society of Phrarajasangwonyan (Phut Thaniyo). **Journal of Academic Surindra Rajabhat.** 2(4) : 105-124; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.28>

2. How to apply the principles of Buddhism in the teaching of Phrarajasamvaranyana (Buddha Thaniyo) before he teaches the practice of meditation. Those who enter the practice must have access to the Triple Gem. Make your body and mind calm and pure by following the three principles of morality, concentration, and meditation. After that, teach how to practice, emphasizing the practice of mindfulness. Focusing on our mind all the time. Knowing our mind is called practicing meditation in a sitting position, but when we stand, focusing on our mind is called practicing meditation in a standing position. When we are mindful and aware of our mind, it is called practicing meditation in the lying position. It is called practicing meditation in the lying position. When we walk and meditate, we have awareness of our mind, called meditation in the postures of walking, standing, walking, sitting, and lying down, applied to everyday life. Therefore, "science", "silpa" is knowledge and knowledge, "silpa" is technique and method. Propagation of Buddhism There are both principles and practices. Role and method of propagating Buddhism and can be used to study effectively.

Keywords : The Role of Propagation, Methods of Propagation, Buddhism, Application of Buddhist Principles, Phra Ratchasangwonyan (Phut Thaniyo)

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันนี้ในสภาพสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปเป็นอย่างมาก ในการใช้ชีวิตของผู้คนก็เปลี่ยนแปลงไปด้วย การดำรงชีวิตจึงมีการดิ้นรนต่อสู้กันมากขึ้น นอกจากนั้นเหตุปัจจัยต่างๆ ทางสังคมก็มีความซับซ้อนด้วย จึงเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องหาทางแก้ไขเพื่อให้สังคม ชุมชน และประเทศชาติ ได้มีภูมิคุ้มกันเพื่อให้ทันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในยุคสภาพสังคมปัจจุบันนี้ในสมัยก่อนนั้นวัดได้เคยเป็นศูนย์กลางของชุมชน เป็นแหล่งการศึกษาและศูนย์ปฏิบัติธรรมแต่ปัจจุบันนี้ได้มีองค์กรหรือหน่วยงานต่างๆ ขึ้นมา แม้แต่การเผยแผ่คำสอนทางพระพุทธศาสนาของพระสงฆ์ที่เคยดำเนินการอยู่ในวัด ก็จำเป็นต้องมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบและวิธีการเผยแผ่เพื่อให้ทันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน โดยเน้นไปที่บุคคลกรเพื่อที่จะนำมาเป็นสื่อกลางในการเผยแผ่

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกุลดิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาบทบาทและ

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย). วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 2(4) :

105-124; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.28>

พระพุทธศาสนา เพื่อให้เกิดความเหมาะสมเท่าทันกับความซับซ้อนของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว พระสงฆ์ที่เป็นส่วนหนึ่งของพุทธบริษัท นอกจากจะมีการอบรมฝึกฝนพัฒนาตนตามหลักธรรมวินัยแล้ว ยังมีหน้าที่ในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนา ซึ่งมีมาตั้งแต่สมัยพุทธกาลจนถึงปัจจุบันนี้ หน้าที่หลักของพระสงฆ์ที่จะต้องแสดงให้เห็นถึงอุดมการณ์อันเป็นไปเพื่อความผาสุกของชาวโลก ตามที่พระพุทธเจ้าได้ทรงประทานพุทธโอวาทแก่เหล่าพระอริยสาวกในคราวส่งไปประกาศศาสนารุ่นแรกๆ มีใจความสำคัญตอนหนึ่งว่า “ภิกษุทั้งหลาย เธอจงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ชนจำนวนมาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลกเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่หอยเทพและมนุษย์ทั้งหลาย” (วิ.ม. (บาลี) 4/ 32 / 27, วิ.ม. (ไทย) 4 / 32/ 40)

แก่นแท้ที่พระพุทธเจ้าทรงประทานแก่พระอริยสาวกรุ่นแรกนั้น เป็นบทยืนยันอันชัดเจนในการที่จะเผยแผ่พระพุทธศาสนาแก่ชาวโลกทั้งหลาย พระพุทธเจ้าพร้อมพระสาวกได้ดำเนินการเผยแผ่พุทธธรรมให้แพร่หลายในอินเดีย ซึ่งได้รับการยอมรับและเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมากในชมพูทวีป หลักจากที่พระพุทธเจ้าทรงดับขันธปรินิพพานลงแล้วพระอริยสาวกได้สานต่อพุทธปณิธาน และช่วยกันเผยแผ่พระพุทธศาสนาเรื่อยมา จวบจนถึงสมัย พระเจ้าอโศกมหาราช ทรงเป็นพระราชูปถัมภ์ในการทำตติยสังคายนา และได้ส่งสมณทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนายังนานาประเทศเป็นจำนวน 9 สาย โดยเฉพาะสายที่ 8 โดยการนำของพระโสณเถระ และ พระอุตระเถระ ได้นำพระพุทธศาสนาไปยังดินแดนสุวรรณภูมิ คือ ประเทศไทย พม่าและมอญ ในพุทธศักราช 218 (พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต), 2520:143) นับแต่นั้นเป็นต้นมาวิถีชีวิตของคนไทยจึงมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนาโดยตลอดจนถึงปัจจุบันนี้

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นความสำคัญอย่างหนึ่งของพระสงฆ์ทุกยุคทุกสมัยบทบาทในการเผยแผ่พุทธธรรมเข้าถึงประชาชน พระสงฆ์ทำหน้าที่นี้เป็นทั้งที่พึ่งทางด้านจิตใจ เป็นครูบาอาจารย์ของชาวบ้าน เป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิต ทำให้พระพุทธศาสนาขยายวงกว้างไปสู่ถิ่นฐานอื่นๆ การแสดงธรรมจะต้องอาราธนาเสียก่อนถึงจะแสดงธรรม แต่การแสดงธรรมของพระสงฆ์ในปัจจุบันบางส่วนเป็นไปเพราะเห็นแก่อามิส ซึ่งผิดหลักการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสแก่พระอานนท์ว่า “อานนท์ การแสดงธรรมให้คนอื่นฟัง มิใช่สิ่งที่ทำได้ง่าย ผู้แสดงธรรมให้คนอื่นฟังพึงตั้งธรรม 5 อย่าง ไว้ในใจ คือ (1) เราจักกล่าวชี้แจงไปตามลำดับ (2) เราจักกล่าวชี้แจงยกเหตุผลมาแสดงให้เห็นเข้าใจ (3) เราจักแสดงด้วยอาศัยเมตตา (4) เราจักแสดงโดยไม่เห็นแก่อามิส (5) เราจักแสดงไปโดยไม่กระทบตนและผู้อื่น” (อง. ปญจก. (ไทย) 22/125/205.)

Citation : Siriphaprapagon, Y., Krangrit, S., Kanthiang, K. & Channual, N. (2024). A Study of The Role and

Methods of Propagating Buddhism for Society of Phrarajasangwanyan (Phut Thaniyo). *Journal of Academic Surindra Rajabhat*. 2(4) : 105-124; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.28>

พระสงฆ์จำนวนมากที่ทรงความรู้และยึดมั่นในหลักการอุดมการณ์เดิมแท้ของพระพุทธศาสนาในการเผยแผ่พุทธธรรมของพระพุทธเจ้า แต่ก็มีผู้ว่าจะไม่มีพระสงฆ์ที่มีความรู้และความสามารถเฉพาะตัว ทั้งความฉลาดและมีหลักวิชาความรู้ในการปฏิบัติส่วนตัวตามหลักคำสอนของพระพุทธองค์จนนำมาซึ่งศรัทธาต่อพุทธบริษัท ได้ เช่น พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) เป็นพระผู้เปี่ยมด้วยพรหมวิหารธรรมอันปรากฏแก่พุทธบริษัททั้งหลาย ท่านเป็นพระที่เรียบง่ายและมีคุณธรรมสูงมาก พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ท่านได้นำหลักธรรมคำสั่งสอนมาแสดงสั่งสอนอบรมแก่พุทธศาสนิกชนทั้งหลาย เพื่อให้เกิดความเข้าใจและนำไปใช้ปฏิบัติในชีวิตประจำวัน เพื่อความสงบร่มเย็นแก่ชีวิต สังคมและประเทศชาติ หลักธรรมเทศนาของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ได้มีผู้นำไปศึกษาและปฏิบัติอยู่เสมอ ท่านได้แสดงธรรมสอนญาติโยมพุทธศาสนิกชนทุกหมู่เหล่าสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ในชีวิตประจำวันได้แม้แต่เยาวชน คนหนุ่มสาวหรือคนแก่ชรา ไม่ว่าจะต้องเกี่ยวข้องกับครอบครัว หรือสังคม ท่านแสดงธรรมบรรยายให้เข้าใจได้อย่างแจ่มแจ้งและชี้ทางออกไว้อย่างถูกต้องและเหมาะสม บทบาทการเผยแผ่ที่สำคัญของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) คือการสอนวิปัสสนากรรมฐาน สอนการฝึกสมาธิ สอนการฝึกสติ เป็นต้น ท่านเป็นนักเผยแผ่สายตรงธรรมฐาน ท่านยึดหลักปรีชาเป็นพื้นฐาน คือ การสอนให้เข้าใจในหลักปรีชาและปฏิบัติให้เห็นจริงได้ด้วย เช่น การสอนปฏิบัติธรรมกรรมฐาน คือ การฝึกสติในหลักมหาสติปัฏฐาน 4 เป็นต้น

จึงได้ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) เป็นประโยชน์ต่อพระพุทธศาสนาและคนจำนวนมาก โดยเฉพาะในประเด็นการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่มีวิธีการสอนทั้งหลักปรีชา และหลักปฏิบัติธรรมซึ่งเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้พุทธศาสนิกชนจำนวนมากได้เข้าใจถึงแก่นแท้ของพระพุทธศาสนา จึงทำให้พระพุทธศาสนามีความเจริญรุ่งเรืองและมั่นคงสืบมาได้จนถึงปัจจุบันนี้ ดังนั้น จึงเป็นที่น่าสนใจ พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) มีบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เป็นที่แพร่หลายได้อย่างไร มีวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างไรทั้งนี้เพื่อผู้ที่ศึกษาที่สนใจได้ใช้เป็นแนวทางในการประกอบศาสนกิจดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องตามหลักพุทธธรรม และเผยแผ่หลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าให้มีความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย)

1. ประวัติของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) มีชาติกำเนิดในสกุล “อินทหา “ เกิดเมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2464 ตรงกับ วัน พุทธ เดือน 3 ปีระกา เวลา 05.10 น. ที่บ้านหนองโดน ตำบลหนองโดน อำเภอนองโดน จังหวัดสระบุรี บิดา ชื่อ พร มารดาชื่อ สอน อินทหา ท่านเป็นลูกคนเดียวของพ่อแม่ซึ่งมีอาชีพกสิกรรมทำนา ทำไร่และค้าขาย เมื่อท่านอายุได้ ๔ ขวบ บิดา – มารดา ได้ถึงแก่กรรม ญาติที่อยู่ ณ หมู่บ้านโคกพุทรา ตำบลตาลเนิน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร จึงมารับท่านไปอุปการะ ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2472 อายุได้ 8 ขวบ จึงได้เข้าเรียนในโรงเรียนประชาบาลวัดไทรทอง ตำบลตาลเนิน อำเภอสว่างแดนดิน ท่านได้เรียนจนจบชั้น ประถมปีที่ 6 เมื่ออายุได้ 14 ปี ในสมัยนั้นถ้าย้อนหลังไป 60-70 ปี การเรียนจบชั้น ป. 6 ได้ต้องถือว่าเป็นการเรียนที่สูงพอสมควร เมื่อเรียนจบแล้ว ครูบาอาจารย์ได้ชักชวนให้ท่านเป็นครูสอนนักเรียนในโรงเรียนที่ท่านเรียนนั้นต่อ หากทว่าจิตใจของท่านมุ่งมั่นสนใจในทางบวชพระเสียมากกว่า

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2479 อายุได้ 15 ปี ท่านจึงขอร้องให้ญาติซึ่งเป็น ผู้ปกครองของท่านพาไปบรรพชาเป็นสามเณร ที่วัดอินทร์สุวรรณ บ้านโคกพุทรา ตำบลตาลเนิน อำเภอสว่างแดนดิน จังหวัดสกลนคร โดยท่านวิบูลย์ธรรมจันทร์ เจ้าคณะอำเภอสว่างแดนดินเป็นอุปัชฌาย์ เป็นพระบรรพชาจารย์ และสามเณรพุทธ ได้อาศัยอยู่จำพรรษาที่ท่านพระครูโพธิภูมิไพโรจน์ ท่านได้รับเมตตาจากพระอาจารย์ให้ได้ศึกษาทางด้านปริยัติธรรมด้วยและในพรรษาแรกนี้เอง สามเณรพุทธสามารถสอบได้นักธรรมชั้นตรี

ปี พ.ศ. 2480 หลังจากออกพรรษาเป็นเหตุบังเอิญให้ในขณะนั้นที่ท่านเจ้าคุณพระอริยคุณาธาร (ปฐโส เฑ็ง) ได้เดินทางมายังจังหวัดสกลนคร ในฐานะเจ้าคณะตรวจการผู้ช่วยภาค 4 ผู้แทนของท่านเจ้าคุณพระอุบาลีคุณูปมาจารย์ (จันทร์ สิริจันโท) ท่านเจ้าคุณพระอริยคุณาธารได้เกิดความเมตตาต่อสามเณรพุทธเป็นอย่างมาก สามเณรพุทธก็มีโอกาสได้ติดตามท่านเจ้าคุณพระอริยคุณาธารธุดงค์ออกจากอำเภอสว่างแดนดินจังหวัดสกลนครไปยังจังหวัดอุบลราชธานีในสมัยนั้นทางคมนาคมยังไม่สะดวก ต้องเดินด้วยเท้าเปล่าไปตามทางเกวียนผ่านเขาต่างๆ ท่านเล่าว่าต้องใช้เวลานานถึง 31 วัน จึงเดินทางมาถึงจังหวัดอุบลราชธานีในระหว่างทางบางที่เหนื่อยนักเมื่อยนักก็พักค้างแรมละ 2-3 วัน บางช่วงในขณะเดินนอนแรมในป่าก็หลงหลงป่า บางวันไม่ได้ฉันข้าวเพราะหมู่บ้านห่างกันมากเดินออกจากหมู่บ้านแห่งหนึ่งตั้งแต่เช้าก็ยังไม่เจอหมู่บ้านอีกแห่งเลย ป่าดงสมัยนั้นก็ยังมียักษ์ป่าชุกชุม บางครั้งได้ยินเสียงเสือ หรือสัตว์ต่างๆ ร้อง บางครั้งเสือมันก็

กระโดดข้ามทางที่จะเดินไปก็มี เมื่อเดินทางไปถึงจังหวัดอุบลราชธานี ได้เข้าพักที่วัดบูรพา และฝากตัวเป็นศิษย์ของท่านพระอาจารย์ พร สุมโน (พี่ชายของพระอาจารย์บุญ ชินะวังโส) ซึ่งเป็นลูกศิษย์ของพระอาจารย์เสาร์ กันตสีลเถระ ซึ่งในขณะนั้นท่านพระอาจารย์เสาร์ได้มาจำพรรษาอยู่ ณ วัดบูรพาด้วย สามเณรพุทธจึงได้ฝากตัวเป็นศิษย์ของท่านพระอาจารย์เสาร์ และเริ่มรับการอบรมทางด้านปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานเป็นครั้งแรก แต่เดิมทีในสมัยแรกที่ท่านบรรพชาเป็นสามเณรนั้น ท่านได้บรรพชาสังกัดมหานิกายคณะและได้บรรพชาใหม่เป็นสามเณรฝ่ายธรรมยุตที่วัดบูรพาอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี แห่งนี้ นอกจากนี้จะได้รับการอบรมทางด้านปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐานแล้ว ท่านยังได้ศึกษาทางด้านพระปริยัติธรรมอีกด้วย และสามารถได้ นักระชั้นเอก เมื่อมีอายุ 18 ปี

ต่อมาปี พ.ศ. 2483 ท่านพระอาจารย์เสาร์ได้พาสามเณรพุทธเดินธุดงค์จากจังหวัดอุบลราชธานีเข้ามายังกรุงเทพฯ และพาไปฝากตัวกับ ท่านเจ้าคุณปัญญาพิศาลเถระ (หนู) เป็นพระอุปัชฌาย์และได้รับ ฉายาว่า “ฐานิโย” ซึ่งแปลความหมายว่า “ผู้ตั้งมั่นในคุณธรรม” ต่อมาในปี พ.ศ. 2487 เป็นสมัยสงครามเอเชียบูรพาท่านได้อพยพกลับไปจำพรรษาที่วัดบูรพาจังหวัดอุบลราชธานี ในปี พ.ศ. 2489 ในระหว่างนั้นท่านได้เกิดอาพาธหนักเป็นวันโรค อย่างแรงจนหมอไม่รักษาในช่วงเวลาเดียวกันนั้น ท่านอาจารย์ผ่น อาจาโร ได้เดินทางมาจำพรรษาที่วัดบูรพาตามคำสั่งของสมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า (ติสโส อ้วน) เช่นกันท่านอาจารย์ผ่นสอนให้ท่านตั้งใจเพ่งอาการ 32 โดยให้พิจารณาถึงความตายให้มากที่สุด ทั้งยังคอยให้กำลังใจท่านตลอดเวลามุ่งมั่นปฏิบัติ เติบงกลม นั่งสมาธิ ภาวนา โดยมุ่งที่จะพิจารณาความตายเท่านั้นโดยคิดว่า “ก่อนที่จะตายนั้นควรจะรู้ไว้ว่า ความตายคืออะไร” จึงได้ตั้งอกตั้งใจพิจารณาความตายอยู่เป็นเวลหลายวัน ในวันสุดท้ายได้ค้นคว้าพิจารณาอยู่ถึง 7 ชั่วโมง ในตอนแรกที่พิจารณาเพราะความอยากรู้ อยากเห็นว่าความตายคืออะไร ซึ่งความอยากรู้ อยากเห็นนี้เป็นอาการของกิเลส กิเลสจึงปิดบังดวงใจทำให้ความสงบใจที่เป็นสมาธิก็ไม่มี ความรู้แจ้งเห็นจริงก็ไม่มี ท่านนั่งสมาธิตั้งแต่ 3 ห่ม จนถึง เวลา ตี 3 จนเกิดความรู้สึกทางจิตมันผุดขึ้นมาว่า “ชาวบ้านชาวเมืองเขานอน ตายกันทั้งนั้น ท่านจะมานั่งตายมันจะตายได้อย่างไร” ท่านจึงเอนกายลงพร้อมกับกำหนดจิตไปตามไปด้วย เมื่อเกิดความหลับขึ้น จิตกลายเป็นสมาธิแล้วจิตก็แสดงอาการตาย คือวิญญาณออกจากร่างไปลอยอยู่เบื้องบนเหนือร่างประมาณ 2 เมตร แล้วส่งกระแสออกมา รู้กายที่นอนเหยียดยาวอยู่ แสดงว่าได้เห็นความตาย ลักษณะแห่งความตาย ในเมื่อตายแล้วก็ร่างกายก็ขึ้นอัดแน่นเปื้อนผุพังไป

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาบทบาทและ

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย). วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 2(4) :

105-124; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.28>

ตามขั้นตอน ในเมื่อร่างกายที่มองเห็นอยู่สลายตัวไปหมดแล้ว ก็ยังเหลือแต่จิตว่าง จิตว่าง จิตว่าง แล้วก็มองหาอะไรก็ไม่พบพอจิตมีอาการไหวเกิดความรู้สึกขึ้นมา เกิดความนึกคิดขึ้นมาว่า “นี่หรือความตาย” อีกจิตหนึ่งผุดขึ้นมารับว่า “ใช่แล้ว” ก็เป็นอันว่าได้รู้จริงในเรื่องของความตายด้วยประการฉะนี้ หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย ท่านมุ่งมั่นในเรื่องการอบรมธรรมปฏิบัติให้กับพระภิกษุสามเณร ศรัทธาญาติโยม และพุทธบริษัททั้งหลายเสมอมา ท่านหลังให้ทุกผู้ ทุกคนได้เข้าใจถึงแก่นแห่งพระพุทธศาสนา สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างถูกต้องและถูกต้องจะเห็นได้ว่า ท่านได้ทุ่มเทกำลังกาย กำลังใจ กำลังสติปัญญา เอาใจใส่ในอันที่จะชี้แนวทางแห่งความสงบ สว่าง และหลุดพ้นจากอวิชชากิเลสทั้งปวงในทุกๆ วิถีทางและในทุกๆ โอกาสโดยไม่เห็นแก่ความเหน็ดเหนื่อย แม้ว่าวัยของท่านจะสูงขึ้น สุขภาพของท่านเริ่มถดถอย แต่ภารกิจของท่านยังคงมีมากมายและดูเหมือนจะทยอยมีมาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ขึ้นเสมอ การดั่งนี้จึงเป็นที่เคารพบูชายกย่องสรรเสริญจากภิกษุสามเณร และบรรดาศิษย์นุคิณย์ทุกถ้วนหน้า สมดังพระหัตถเลขาของสมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ในธรรมโมทนา เมื่อเดือน กุมภาพันธ์ 2536 จากหนังสือฐานิโยบูชา ฉบับครบ 6 รอบ ของหลวงพ่อดุสิต ฐานิโย ที่ว่า...“ท่านเจ้าคุณพระราชสังวรญาณ เป็นพระเถระจารย์ผู้ทำประโยชน์แก่พระศาสนาและประชาชนมามาก เป็นผู้ยินดีเอาใจใส่ในการอบรมสั่งสอนธรรมแก่พระภิกษุสามเณร ตลอดถึงสาธุชนผู้มาสู่สำนักด้วยเมตตา เป็นผู้ชี้แนวทางปฏิบัติ ทั้งเป็นผู้ปฏิบัติสำรวมตนในพระธรรมวินัย เป็นแบบอย่างอันดีแก่ศิษย์มาโดยตลอด กล่าวได้ว่าเป็นผู้ทรงเถรธรรมตามนัยแห่งพระพุทธภาษิต ที่ว่า.....ยมหิ สจฺจย จ ฌโม จ อหิสาสญฺญโม ทโม ส เว วณฺตมโล อิริโร โส เถโรติ ปุจฺจติ.....สังจะ (ความจริง) 1 ธรรม 1 ความไม่เบียดเบียน 1 ความสำรวม 1 ความข่มใจ 1 มีอยู่ในผู้ใดผู้นั้นแลท่านเรียกว่า ผู้มีปัญญามีมลทินอันคลายแล้วเป็นเถระ ดั่งนี้...แต่แล้ววาระสุดท้ายแห่งสังขารก็ได้มาถึงหลวงพ่อดุสิต ฐานิโย ท่านได้อาพาธด้วยโรคมะเร็งในลำคอและถึงแก่มรณภาพลง เมื่อวันที่ 15 พฤษภาคม พ.ศ. 2542 เวลา 07.15 น. ณ โรงพยาบาลมหาราช จ. นครราชสีมา การจากไปครั้งนี้ นำมาซึ่งความสลดแก่พุทธศาสนิกชนเป็นอย่างยิ่ง เหลือคงไว้แต่ความเมตตา และหลักธรรมคำสอนของหลวงพ่อดุสิต ฐานิโย ที่ท่านได้ให้ไว้มอบไว้แต่ความเมตตาและพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า หลักการเผยแผ่ของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย)

พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) เป็นศิษย์องค์สุดท้ายที่สำคัญรูปหนึ่งของหลวงปู่เสาร์ กนตสีโล ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบูรพาจารย์แห่งวงการพระธุดงค์กรรมฐานรูปแรกของภาคอีสาน

หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล ท่านสั่งสอนอบรมศิษย์ถึงการประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามข้อวัตรที่สำคัญของพระสงฆ์สายวัดป่า เมื่อครั้งที่พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ไปศึกษาธรรมะ ในการประพฤติปฏิบัติอยู่กับหลวงปู่เสาร์ กนตสีโล ท่านได้รับการสั่งสอนอย่างลึกซึ้งในหลักการเผยแผ่ พระพุทธศาสนาละมีความแตกฉานในหลักธรรมยิ่งขึ้น พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ท่านนำหลักธรรมที่ได้รับจากการฝึกฝนอบรมประพฤติปฏิบัติมาทำให้จิตใจคลายจากอาสวะกิเลส ท่านจึงนำหลักธรรมมาแสดงชี้แนะสั่งสอนอบรมพุทธบริษัท การเผยแผ่ของท่านนี้จะแสดงหลักธรรมตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในขณะนั้น โดยยึดหลักการพัฒนาอบรมจิตใจเป็นหลักสำคัญแล้วมาแสดงสอน โดยท่านจะเน้นการสอนในเรื่องการเจริญสติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักของพระพุทธศาสนา คือ หลักสติปัฏฐาน 4 ดังที่พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ท่านได้กล่าวสอนไว้ว่าในการปฏิบัติ ถ้าจะว่ากันโดยสรุปแล้ว เราต้องการสร้างสติ ให้เป็นสติ เป็นสติละ เป็นสตินทรีย์ เป็นสติวินโยไม่ได้มุ่งถึงสิ่งที่เราจะรู้จะเห็นในสมาธิ การภาวนาแน่นจะเห็นนิมิตต่างๆ ในสมาธิ หรือรู้ธรรมะซึ่งผุดขึ้นเป็นอุทานธรรม สิ่งนั้นไม่ใช่เป็นเปอร์เซ็นต์ที่เราเก็บเอาเป็นผลงานที่เราปฏิบัติได้ พึงทำความเข้าใจว่าไม่ใช่เป็นของดีที่เราจะเก็บเอาไว้เป็นสมบัติให้กำหนดเป็นเพียงแต่ว่าสิ่งนั้นเป็นเพียงเครื่องรู้ของจิต เครื่องระลึกของจิต เป็นอารมณ์กรรมฐาน ที่เกิดขึ้นโดยอัตโนมัติเป็นอุปายสร้างสติให้เป็นมหาสติปัฏฐาน (พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย), 2544 : 40)

1. หลักสติปัฏฐาน 4

สติปัฏฐาน 4 เป็นหลักธรรมสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ยึดถือและได้นำมาศึกษาปฏิบัติ ท่านได้นำสติปัฏฐาน 4 ที่มีอยู่เดิมมาเผยแผ่ให้เข้ากับยุคสมัยสังคมแก่พุทธบริษัท เพื่อปลูกฝังพัฒนาพุทธบริษัทให้ก้าวไปสู่ความดับทุกข์

หลักสติปัฏฐาน 4 คือ ฐานที่ตั้งของจิตสมาธิภาวนา พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ได้กล่าวว่าต้องมีศีล 5 สมบูรณ์ เพราะศีล 5 สมบูรณ์ทำให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ 100 เปอร์เซ็นต์ ใครจะเพิ่มศีล 8 ศีล 10 หรือ 227 ข้อ ก็ได้ตามฐานะ แต่อย่างน้อย ศีล 5 ต้องสมบูรณ์ไม่ทำขาดตกบกพร่องไป การบริกรรมภาวนา คือการฝึกให้จิต มีที่เกาะ เรียกว่าวิหารธรรม เป็นเครื่องอยู่ของจิต... เมื่อลมหายใจเข้าบริกรรมคำว่า “พุท” เมื่อลมหายใจออก บริกรรมคำว่า “โธ” บริกรรมทุกลมหายใจเข้าออก ทุกอิริยาบถ ทั้งยืน เดิน นั่ง นอน ตื่น ทำ พุด คิด พัง จนกระทั่ง ชำนาญแล้ว คือ จิตบริกรรม คำว่า “พุทโธ” เองตลอดเวลา แม้นแต่นอนหลับ ในสติปัฏฐาน 4 ภาวนา จิต ธรรม คือ

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาบทบาทและ

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย). วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 2(4) :

105-124; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.28>

- 1) กาย พิจารณา กาย เช่น อาณาปานสติ คือ การเห็นลมหายใจเข้าออก
- 2) การพิจารณาเวทนา เช่น เมื่อสุข ก็รู้ว่าสุข ทุกข์ ก็รู้ว่าทุกข์ เมื่อเฉยๆ ก็รู้ว่า เฉยๆ
- 3) การพิจารณาจิต ก็เช่น เมื่อจิตโกรธให้รู้ว่ามีโกรธ มีโลภ มีจิตหลง จิตสงบ จิตพุ่งซ่าน จิตคิด อะไร ก็ตาม เราก็ใช้สติ รู้เห็นมันชัดเจนอยู่
- 4) การพิจารณาธรรม เช่น นิรวณ 5 ขันธ์ อายตนะ 6 อริยสัจ 4 โพชฌงค์ 7 เป็นต้น เห็นแต่ละอย่าง เห็นแต่ละตัว เห็นความคิดเกิดของธรรม ข้อนั้น ๆ ชัด เห็นความดับ ของธรรมข้อ นั้นชัดธรรมนั้นๆ เป็นเพียง “สิ่งอะไรอย่างหนึ่ง” (พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย), 2544: 92) ดังนั้นสติปัฏฐาน 4 จึงเป็นหลักการสำคัญในการปฏิบัติของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) และได้ นำมาสอนพุทธบริษัทให้เห็นความสำคัญของสติปัฏฐาน 4 เพราะว่าเป็นตัวแบบหรือเป็นตัวกำกับจิต ให้เข้าถึงธรรมขั้นสูงๆขึ้นไป

2. หลักการทำสติตามรู้ความคิด

พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ได้กล่าวว่าหลักการนำสติตรมรู้ความคิดโดยการบริกรรม ภาวนา หรือพิจารณาสภาวะธรรมเวลาภาวนาจิตไม่สงบได้แต่ความฟุ้งซ่านรำคาญมีแต่จิตจะส่ง กระแสไปทางอื่นแม้ตั้งจิตคิดภาวนา หรือพิจารณา แต่ความคิดอื่นก็เข้ามารบกวน ไม่สามารถ ควบคุมจิตของเราให้คิดอยู่ในสิ่งๆ เดียวได้ เพราะวิสัยของเราย่อมคิดอยู่ตลอดเวลาเป็นปกติ ใน เมื่อเวลาเป็นเช่นนั้นก็ให้กำหนดสติรู้สิ่งที่จิต ให้เราทำสติรู้ตามไปเรื่อยๆ จิตมันคิดเรื่องดีหรือเรื่องชั่ว ก็แล้วแต่ปล่อยให้มันไป คิดไป หน้าที่ของเราคือทำสติตามรู้อย่างเดียว

(พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย), ฐานิโยบูชา 2544:92)

3. หลักการทำสมาธิให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน

พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ได้กล่าวถึงหลักการทำสมาธิให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวัน โดยท่านจะเน้นถึงปัญหาเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรมกรรมฐานเพื่อจะเป็นประโยชน์แก่ชีวิตประจำวัน นั้นเป็นสิ่งที่ชาวพุทธสนใจกันมานาน และการศึกษาธรรมะ เพื่อความรู้ และความเข้าใจตามตำรา เราเรียนกันมานาน ถ้าหากนำไปปฏิบัติตาม ก็เข้าใจว่าคงจะเกิดประโยชน์ได้เพราะการปฏิบัติ และ สามารถนำสมาธิมาใช้ในการศึกษาเล่าเรียน เช่น การเรียนนักธรรมเรียนบาลี โดยถือว่าเป็นการ ฝึกสติสมาธิที่สำคัญ เป็นหลักการทำสมาธิเพื่อให้สัมพันธ์กับการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่าง ถูกต้อง จุดสำคัญอยู่ที่ว่าเราต้อง “ทำจิตให้มีสิ่งรู้ ทำสติให้มีสิ่งระลึก จะเป็นอะไรก็ได้ที่เรา สามารถรู้กันได้ด้วยจิต” ถ้าหากทำสติความรู้การยืน เดิน นั่ง นอน รับประทาน ดื่ม ทำ พูด คิด

Citation : Siriphaprapagon, Y., Krangrit, S., Kanthiang, K. & Channual, N. (2024). A Study of The Role and

Methods of Propagating Buddhism for Society of Phrarajasangwanyan (Phut Thaniyo). Journal of Academic Surindra Rajabhat. 2(4) : 105-124; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.28>

ก็จะเป็นการดี เป็นการปฏิบัติธรรมอย่างวิเศษ การฝึกสมาธิโดยยึดเอาอารมณ์ปัจจุบันเป็นอารมณ์ของจิต แล้วก็ฝึกทำสติอยู่กับสิ่งที่รู้อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งอาศัยหลักทั่วไปด้วยวิธีกำหนดรู้ การยืน เดิน นั่ง นอน รับประทานอาหาร ดื่ม ทำ พูด คิด ทุกลมหายใจ อันเป็นการทำสมาธิแบบสากล เมื่อเราพยายามฝึกหัดทำสมาธิแบบนี้ เราจะไม่พบอุปสรรคขัดขวางในการปฏิบัติ และไม่ต้องเลือกกาลเลือกเวลา ไม่ต้องอ้างว่าเราไม่มีเวลาจะทำ ไม่ต้องไปนั่งสมาธิแบบนั่งหลับตาที่ไหน ไม่ต้องเข้าห้องกรรมฐาน 7 วัน 15 วัน ไม่ต้องสละงานในหน้าที่ ที่เรารับผิดชอบอยู่ในไปสู่สถานที่วิเวกแห่งใดใครที่ยังไม่มีโอกาสจะเข้ามานั่งสมาธิหลับตาอย่างที่พระท่านชักชวน การปฏิบัติธรรมสมาธิอย่างนี้คือ ยืน เดิน นั่ง นอน รับประทานอาหาร ดื่ม ทำ พูด คิด ให้มีสติอยู่ตลอดเวลา ถ้าเรายึดที่วານี้ เราก็ได้ฝึกสมาธิอยู่ตลอดเวลาโดยไม่มีอุปสรรคใดๆมาขัดขวาง (พระราชสังวรญาณ, ฐานิโยปชา, 2544 : 93-94)

4. วิธีการสอนของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) วิธีการสอน หมายถึง การถ่ายทอดเนื้อหาโดยใช้ วิธีการบอกให้รู้และให้ผู้เรียนนำไปประพฤติดำเนินไปซึ่งวิธีการสอนนี้เป็นวิธีการที่เกี่ยวข้องระหว่างผู้สอนและผู้เรียนพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) เป็นพระนักเผยแผ่สายพระอรุณธรรมฐานยึดแบบอย่างการเผยแผ่ตามครูบาอาจารย์ที่อบรมสั่งสอนท่านมา คือ หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล ซึ่งเป็นพระอาจารย์สอนธรรมของท่านเป็นพระวิปัสสนากรรมฐานรูปหนึ่งที่มีการสอนธรรมะที่น่าสนใจ โดยอาศัยวิธีการเจริญสติกรรมฐานภาวนา ซึ่งเป็นแนวทางการสอนที่มีผู้สนใจมาก วิธีการสอนของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) นี้เพื่อให้เห็นถึงวิธีการสอนของท่านได้ชัดเจน ผู้วิจัยจึงถือเอาวิธีการที่พระพุทธรเจ้าทรงแสดงไว้และเพื่อง่ายต่อการทำความเข้าใจในวิธีการสอนของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) จึงสรุปตามแนวที่พระพุทธรเจ้าทรงแสดงไว้แล้วมี วิธี คือ

4.1.1 วิธีการสอนแบบสนทนา เป็นวิธีการสอนโดยใช้วิธีการถามกันระหว่างคู่สนทนา เพื่อให้เกิดความเข้าใจธรรมะและเกิดความเลื่อมใสศรัทธาในพระธรรมคำสอนของพระพุทธรเจ้า โดยวิธีการสอนแบบนี้จะเห็นได้จากการที่พระพุทธรเจ้าใช้โปรดกลุ่มบุคคลที่จำนวนไม่มากนัก ที่สามารถพูดโต้ตอบกันได้ การสอนแบบสนทนาเป็นการใช้วิธีการพูดคุยสนทนากับคู่สนทนา ซึ่งเป็นในแบบพูดโต้ตอบกันได้ การถาม การตอบ หรือ ปรัชชาในเรื่องต่างๆ วิธีการสอนธรรมะของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ก็เช่นกัน เป็นการสอนธรรมกับบุคคลที่เข้ามาศึกษาธรรมะ เพื่อการประพฤติดำเนินไปและได้มีการสนทนาแบบ ถาม ตอบ ดังใจความที่พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ได้สนทนากับคณะผู้ปฏิบัติธรรม ในเรื่องสมถกรรมฐานและวิปัสสนากรรมฐาน ดังนั้น การสอน

แบบสนทนาจึงเป็นการสอนที่จัดเป็นเรื่องราววิเคราะห์ถึงสถานการณ์ที่เหมาะสมด้วยเรื่องนี้ ท่านได้ตระหนักถึงผลที่จะได้รับการสอนเป็นหลักท่านจึงเลือกที่จะใช้วิธีการสอนแบบสนทนากับกลุ่มผู้ประพฤติปฏิบัติธรรมที่สามารถจะรู้ถึงหลักธรรมคำสอนนั้นได้ (อาภรณ์ ใจเที่ยง, 2540 : 1-2)

4.1.2 วิธีการสอนแบบบรรยาย การสอนแบบบรรยาย การสอนที่ผู้สอนเป็นฝ่ายบอกเล่าอธิบาย หรือ ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนในรูปแบบของคำพูดโดยผู้สอนจะเป็นฝ่ายเตรียมเนื้อหาวิธีการสอนธรรมะแบบบรรยายถือว่าเป็นวิธีการสอนที่พระสงฆ์นิยมใช้กันมากในยุคทุกสมัย วิธีการสอนแบบบรรยาย จัดว่าเป็นการสอนที่พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ได้มีคณะลูกศิษย์ทำการบันทึกเสียงและจัดทำเป็นหนังสือไว้เพื่อสะดวกในการเผยแผ่และได้ให้ผู้ที่สนใจในธรรมได้ศึกษาในหลักธรรมคำสอนของท่านจนกระทั่งถึงปัจจุบัน พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ท่านบรรยายการปฏิบัติธรรมตามวิธีการที่ท่านได้ฝึกอบรมมาจากครูบาอาจารย์ของท่าน คือ หลวงปู่เสาร์ กนตสีโลด้วยการเจริญสมาธิภาวนาและทำให้ผู้ปฏิบัติได้เข้าใจถึงวิธีการที่ท่านประพฤติปฏิบัติธรรม

4.1.3 วิธีการสอนแบบตอบปัญหา

การสอนแบบการตอบปัญหา คือ การสอนโดยให้คำตอบแก่ผู้ที่สงสัย การสอนแบบตอบปัญหานี้เป็นการตอบในลักษณะของการให้เหตุผล โดยมีการรวบรวมข้อมูลการวิเคราะห์ข้อมูลและการสรุปข้อมูล วิธีการสอนแบบตอบปัญหานี้เป็นอีกวิธีหนึ่งที่พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ใช้ในการสอนธรรมะแก่บุคคลทั่วไปในทุกชั้นอีกวิธีการหนึ่งแบบนี้เป็นการถามแก่บุคคลที่สงสัยเกี่ยวกับการปฏิบัติธรรม ทั้งในส่วนของบุคคลที่มีความศรัทธาและในวิธีการสอนของพระราชสังวรญาณ และบุคคลที่มีความประสงค์ที่จะทดสอบเกี่ยวกับความเข้าใจในเรื่องการปฏิบัติธรรมของท่านด้วย

4.1.4 วิธีการสอนแบบวางกฎข้อบังคับ

วิธีการสอนแบบวางกฎข้อบังคับ คือ การสอนโดยใช้วิธีการกำหนดกฎเกณฑ์ และข้อบังคับให้ผู้ประพฤติธรรมได้ยึดถือปฏิบัติด้วยความเห็นชอบพร้อมกัน วิธีการนี้จะ เป็นลักษณะของการออกคำสั่งให้ผู้ศึกษาปฏิบัติตามซึ่งถือว่าเป็นการสอนโดยการวางกฎระเบียบให้ปฏิบัติร่วมกันเพื่อความเรียบร้อยและสงบสุขของหมู่พุทธบริษัทดังจะเห็นได้จากการที่พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ท่านเป็นแบบอย่างของพระสงฆ์ที่เคร่งครัดในพระธรรมวินัยซึ่งท่านใช้เป็นข้อบังคับให้พระภิกษุสงฆ์และอุบาสก อุบาสิกา ที่อยู่ในสำนักของท่านได้ปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้และสามารถเป็นตัวแทนของพระพุทธองค์ได้ดังที่ พระพุทธองค์ทรงตรัสในวันที่จะ

เสด็จปรินิพพานว่า “...ธรรมและวินัยที่เราแสดงไว้แล้ว บัญญัติแล้วแก่เธอทั้งหลาย หลักจากเรา ล่วงลับไปก็จะเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย..” (ที.ม.(ไทย)10 / 216 /164)

การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการสอนของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย)

ผู้วิจัยจะได้นำเสนอถึงการประยุกต์หลักธรรมในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) โดยแบ่งประเด็นที่จะศึกษาออกเป็นหมวดหมู่ต่างๆ ดังนี้ (1) วิธีการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจิต (2) วิธีการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

1.1 วิธีการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจิต การพัฒนาจิตของผู้คนส่วนใหญ่จะนึกถึงการทำสมาธิภาวนา และเมื่อกล่าวถึงเรื่องการทำสมาธิภาวนาก็จะนึกถึงภาพการนั่งสมาธิ หลับตา บริกรรมภาวนา การที่คนส่วนใหญ่มีความเข้าใจเรื่องการพัฒนาจิตและการทำสมาธิในลักษณะนี้ ทำให้เห็นถึงเรื่องดังกล่าว ไม่ใช่เรื่องของชีวิตประจำวันหรือเป็นเรื่องที่ผู้คนทั่วไปจะทำได้ เพราะเป็นเรื่องยากลึกซับซ้อนต้องมีเวลาว่างต้องอาศัยสถานที่เงียบสงบ เข้า ต้องไปวัด จึงเห็นว่างานนี้สมควรเป็นงานของพระภิกษุสงฆ์สามเณร อุบาสก อุบาสิกา ที่อยู่วัด ความเข้าใจดังกล่าวนี้ว่าเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและอยู่ในวงแคบเกินไป จึงสมควรทำความเข้าใจให้เกิดความสงบสุขได้ในทุกขณะจิตดังคำที่พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ท่านได้กล่าวสอนถึงวิธีการพัฒนาจิตใจว่า “ถ้าใครยังคิดว่าสมาธิ คือการนั่งขัดสมาธิหลับตาภาวนา คนนั้นยังโง่งอยู่ ถ้าผู้ใดเข้าใจว่า สมาธินั้นเราทำได้ตลอดเวลาทุกลมหายใจผู้นั้นเข้าใจถูก เพราะสมาธิ คือ การกำหนดสติ รู้อยู่ในชีวิตประจำวันในปัจจุบันตลอดเวลา โดยให้รู้จักการนำหลักสมาธิมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาจิตใจให้เกิดความสงบได้

1.2 การพัฒนาจิต การพัฒนา การทำสมาธินั้นเป็นงานหรือกิจของจิต กาย จะอยู่ในอิริยาบถหรือทำการงานสิ่งใดอยู่ก็ได้ ไม่ว่าจะยืน เดิน นั่ง นอน รับประทาน ดื่มน้ำ ทำ พูด คิด หากทำไปด้วยความสติสัมปชัญญะ มีความรู้ตัวทั่วพร้อมมีใจจดจ่ออยู่กับงาน อาการนั้นถือว่าเป็นการทำสมาธิทั้งสิ้น

1.3 จุดมุ่งหมายของการพัฒนาจิต การปฏิบัติสมาธิหรือการพัฒนาจิตมีหลายวิธีและมุ่งไปสู่จุดหมายที่หลายหลากหากผู้ปฏิบัติตั้งจุดมุ่งหมาย และยึดหลักการที่ไม่ถูกต้อง อาจทำให้ได้ประโยชน์น้อยหรืออาจเสียประโยชน์ได้เพื่อให้การปฏิบัติได้ประโยชน์สูงสุดจึงควรมีจุดหมายและ

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาบทบาทและ

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย). วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 2(4) :

105-124; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.28>

หลักการที่ถูกต้อง ดังที่พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ว่า ปัญหาสำคัญของการฝึกสมาธินี้ บางทีเราอาจจะเข้าใจไขว่เขวไปจากหลักความจริงสมาธิอย่างหนึ่ง เราฝึกเพื่อให้จิตสงบนิ่งอย่างหนึ่ง เราฝึกเพื่อให้มีสติสัมปชัญญะรู้ทันเหตุการณ์นั้นๆ ในขณะที่ปัจจุบันสมาธิบางอย่างเราปฏิบัติเพื่อให้เกิดความรู้เห็นภายในจิต เช่น รู้เห็นสิ่งมหัศจรรย์ต่างๆ รู้เรื่องอดีต หมายถึง รู้ในอดีตว่าเราเกิดเป็นอะไร รู้อนาคต หมายถึง ว่าเมื่อเราตายไปแล้วเราจะเป็นอะไร ข้อนี้เป็นการปฏิบัติเพื่อรู้

1.4 ประโยชน์ของการพัฒนาจิต การพัฒนาจิตตามแนวที่เป็น “ มรค ” คือ มีสัมมาสติ สัมมาสมาธิ ดังที่ สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ได้กล่าวถึงอานิสงส์ของการทำสมาธิภาวนาไว้ 5 อย่างคือ 1) การอบรมสมาธิเพื่อยุติเป็นสุขในปัจจุบัน 2) การอบรมสมาธิเพื่อยุติอาสวะกิเลส ความรู้ความเห็น 3) การอบรมสมาธิเพื่อสติสัมปชัญญะ 4) การอบรมสมาธิเพื่อสิ้นอาสวะกิเลสที่ต้องจิตสันดานทั้งหลาย (สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, 2535 : 31) การปฏิบัติสมาธิในแนวทางของพระพุทธศาสนาเน้น “ปัญหา “ เป็นหลักเมื่อจิตมีพลัง สติสัมปชัญญะมาก จะก่อให้เกิดปัญหาในระดับต่างๆ ได้แก่ (1) ปัญญาระดับสูง การรู้เท่าทัน กิเลส ตัณหา อุปาทาน จนสามารถตัดอาสวะกิเลสได้ (2) ปัญญาระดับกลาง เป็นความชาญฉลาดทางอารมณ์ คือ การรู้เท่าทัน จิตมีภูมิต้านทานต่อสิ่งชั่วร้าย และกระแสต่างๆ เมื่อมีสิ่งชั่วร้าย (จากภายในหรือ ภายนอกก็ตาม) ให้ทำหรือ พุด ที่เป็นที่เป็นการเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ประพฤติผิดทำนองคลองธรรม สติสัมปชัญญะจะเป็นเสมือนห้ามล้อไม่ให้กระทำตามสิ่งชั่วร้ายนั้น (3) ปัญญาระดับต้น เป็นความชาญฉลาดทางสติปัญญาที่ใช้ในการเรียนและการงานต่างๆ ทำให้ประสบผลสำเร็จสูง มีความผิดพลาดน้อย ดังที่ ดร. ดาราวรรณ เต็มอุดม ได้กล่าวในการอบรมเยาวชนเพื่อพัฒนาจิต ทวีตะภูแก้ว อำเภอสว่างเนิน จังหวัดนครราชสีมาไว้ว่า “ในการจัดอบรมให้แก่ นักเรียนในชั้นระดับประถม และมัธยมศึกษา และนักเรียนนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา ตลอดจนข้าราชการ ครู ทหาร ตำรวจ เป็นเวลา 10 ปี มีจำนวนผู้เข้าอบรมพัฒนาจิตกว่า 100 รุ่น ประมาณ 100,000 คน จากการประเมินผลการอบรม ผู้รับการอบรมพัฒนาจิตเฉลี่ย 90 เปอร์เซ็นต์ ได้รับประสบการณ์ในทางบวกได้ประโยชน์จากการอบรมในระดับสูง

หลักธรรมนำสู่การแก้ไขปัญหาสังคม ของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย)

สิ่งที่ผู้วิจัยได้นำเสนอในข้างต้นนั้นเป็นหลักธรรมที่พระราชสังวรญาณได้นำหลักพุทธธรรม หรือ การฝึกสติแบบสติปัฏฐาน 4 ยืน เดิน นั่ง นอน อย่างมีสติ และเน้นในเรื่องการใช้ชีวิตด้วย ปัญญา สิ่งที่ผู้วิจัยได้นำเสนอนั้นเป็นหลักธรรมที่พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ได้ฝึก อบรม สอน ในครั้งยังมีชีวิตอยู่ สู่สังคมโดยเน้นไปที่ นักเรียน นักศึกษา ข้าราชการ พลเรือน และ ประชาชนโดยทั่วไป เพื่อให้นำสติไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำเนินชีวิต การใช้ชีวิต พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ได้ทำคุณประโยชน์ไว้มากมายในครั้งมีชีวิตอยู่ แม้ท่านดับขันธไปแล้วคุณความดี และประโยชน์ ก็ยังมีความสำคัญ กับคนรุ่นหลัง ที่ไม่ได้ทอดทิ้ง ยังดำเนินตามท่านอยู่ ยังมีการอบรมคุณธรรม จริยธรรม และการฝึกสมาธิแก่เยาวชน ข้าราชการ นักศึกษา และบุคคลทั่วไป ไม่ได้เสื่อมสูญเลยแม้ในปัจจุบันนี้ก็ตาม ผู้วิจัยขอเสนอกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ ที่ยังให้การฝึก ให้ ความสำคัญ และมีการปฏิบัติเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น อันเป็นกำลังของชาติ บ้านเมืองต่อไป

การอบรมปฏิบัติธรรมและฝึกวิปัสสนากรรมฐาน มีผลอย่างไรในปัจจุบัน

การปฏิบัติธรรมฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน ตามแนวสติปัฏฐาน 4 ของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) มีการฝึกอบรม เยาวชน นักศึกษา ข้าราชการ และบุคคลทั่วไปที่ได้เข้าอบรมปฏิบัติธรรม โดยเฉพาะ นักเรียนนักศึกษา มีการเข้ามาอบรม และปฏิบัติตามแนวท่านพระอาจารย์ ส่งผลให้การเรียนรู้ ได้เกิดความเข้าใจ นักเรียนเอาใจใส่ รู้บุญคุณต่อผู้มีพระคุณมากขึ้น สังคมชุมชนเกิดความสงบสุข สังเกตได้จาก วันสำคัญ ทางพระศาสนา การจัดปฏิบัติธรรมทุกปี มีผู้เข้ามาให้ความสนใจ และพากันเข้าวัดกันมากมาย สังเกตได้จาก มีกันมากขึ้นทั้งครอบครัว เด็ก หนุ่มสาว วัยรุ่นพากันเข้าวัดเพื่อบำเพ็ญประโยชน์ อันมีจิตเป็นสาธารณะ ซึ่งแสดงให้เห็นถึง คุณธรรม จริยธรรม เบื้องต้น ของคนในกลุ่มนี้ เป็นต้น

การพัฒนาจิต ไม่ใช่การนั่งหลับตาบริกรรมภาวนา การฟังธรรม การเดินจงกรมเท่านั้น และไม่ใช่ว่าการผูกขาดของชาวพุทธแต่เรื่องของสมาธิเป็นสากล ดังที่พระราชสังวรญาณ (หลวงพ่อดุสิต ฐานิโย) กล่าวว่า “เรื่องของสมาธิไม่ใช่มีเฉพาะในบ้านเมืองเรา เรื่องสมาธิไม่ใช่เฉพาะจะมานั่งหลับตาหรือฟังธรรมกันในวัดเรื่องของสมาธิเป็นเรื่องสากล สมาธิไม่ใช่ของศาสนาใด ไม่มีศาสนาใดผูกขาด สมาธิเป็นทั้งของคนมีศาสนา เป็นทั้งของคนไม่มีศาสนา” หากเรายึดหลักที่ว่า “การทำ

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริฏภูมิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาบทบาทและ

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย). วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 2(4) :

105-124; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.28>

สมาธิภาวนา คือการทำจิตให้มีสิ่งรู้ ทำสติให้มีสิ่งระลึก” เมื่อใดที่เรามีสติรู้อยู่กับปัจจุบัน เมื่อนั้นเราทำสมาธิภาวนาอยู่ เราจึงสามารถทำสมาธิได้ทุกสถานที่ ทุกเวลา ทุกการงาน ทุกอิริยาบถ

สรุป (Conclusion)

การศึกษา เรื่อง การศึกษาบทบาทและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อศึกษาบทบาทและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) (2) เพื่อศึกษาการประยุกต์ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) สรุปผลการวิจัยพบว่า ผู้วิจัยได้นำเสนอผลงานในงานวิจัยในที่นี่ จะได้แบ่ง 2 หลัก ได้ดังนี้

1. การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) เป็นศิษย์องค์สุดท้ายที่สำคัญรูปหนึ่งของหลวงปู่เสาร์ กนตสีโล ผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นบูรพาจารย์วงการพระอุดมการณ์กรรมาฐานรูปแรกของภาคอีสาน หลวงปู่เสาร์ กนตสีโล ท่านสั่งสอนอบรมศิษย์ถึงการประพฤติปฏิบัติอย่างเคร่งครัดตามข้อวัตรที่สำคัญของพระสงฆ์สายวัดป่า ท่านจะเน้นการสอนในเรื่องการเจริญสติวิปัสสนากรรมฐานตามหลักของพระพุทธศาสนา คือ หลักสติปัฏฐาน 4 คือ การพิจารณากาย การพิจารณาเวทนา การพิจารณาจิต และการพิจารณาธรรม นอกจากนั้นท่านยังเน้นสอนหลักการทำสติตามรู้ความคิดให้สัมพันธ์กับชีวิตประจำวันคือ ให้สามารถทำสติตามรู้การ ยืน เดิน นั่ง นอน รับประทานอาหาร ดื่ม ทำ พูด คิด เป็นการฝึกสติสมาธิได้ทุกอิริยาบถ

หลักคำสอนของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ท่านใช้ศีล 5 เป็นหลักคำธรรมสำคัญเป็นหลักประกันความปลอดภัยของสังคม เป็นเครื่องควบคุมการประพฤติปฏิบัติทาง กาย ทางวาจา ทางใจ ให้ดีงาม สังคมสามารถที่จะมีความสุข เย็นและมีความสงบเย็นเมื่อมีศีล 5 บริบูรณ์ นอกจากนั้นท่านยังมีปฏิภาณในการตอบปัญหาธรรมะแก่พุทธบริษัท ตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ และบุคคลทั่วไป

พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ท่านมีรูปแบบการเผยแผ่หลายวิธี เช่น การบรรยาย ธรรม การสนทนา การถามและตอบปัญหาธรรมะ การอบรมจิตภาวนาแก่ประชาชน นักเรียน นักศึกษา โดยเน้นการปฏิบัติหน้าที่ของพุทธศาสนิกชน ให้มีความเมตตา กรุณา มีศีล มีธรรม จริยธรรม และวิธีการเผยแผ่ธรรมะคำสอนของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) มีทั้งในรูปแบบของหนังสือ เทป และแผ่นซีดี โดยเฉพาะหนังสือธรรมะได้รวบรวมคำสอนข้อธรรมต่างๆ สำหรับนักปฏิบัติธรรม ผู้มี

Citation : Siriphaprapagon, Y., Krangrit, S., Kanthiang, K. & Channual, N. (2024). A Study of The Role and

Methods of Propagating Buddhism for Society of Phrarajasangwanyan (Phut Thaniyo). Journal of Academic Surindra Rajabhat. 2(4) : 105-124; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasru.2024.28>

ความสนใจในการปฏิบัติธรรมกรรมฐาน เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ ทั้งปวง และให้มีสมาธิเจริญงอกงามในชีวิตปรากฏผลขึ้นอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นมรดกธรรมที่ล้ำค่าของพุทธบริษัท เช่น หนังสือธรรม เทป และแผ่นซีดี โดยทั่วไปจะแจกเป็นธรรมทาน ไม่มีจำหน่ายโดยซื้อหนังสือธรรมะ คือ "ฐานิโยชา" โดยศิษยานุศิษย์ของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) เป็นผู้จัดทำหนังสือฐานิโยบูชา คือ ดร.ดาราพรรณ เเด่นอุดม แจกเป็นธรรมทานทุกปี

2. วิธีการประยุกต์หลักพุทธธรรมมาใช้ในการสอนของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ก่อนท่านจะสอนการปฏิบัติพระกรรมฐาน ผู้เข้าปฏิบัติจะต้องเข้าถึงพระรัตนตรัย ทำกายและใจให้สงบ ระวังมีความบริสุทธิ์โดยหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ภาวนา เป็นที่ตั้ง ต่อจากนั้นจึงสอนวิธีการปฏิบัติเน้นการฝึกสติเป็นสำคัญ กำหนดรู้จิตของเราอยู่ตลอดเวลา ถ้าเรานั่งกำหนดรู้จิตของเราเรียกว่าปฏิบัติสมาธิในท่านั่ง แต่เวลาเรายืนกำหนดจิตของเรา เรียกว่า ปฏิบัติสมาธิในท่านยืน เมื่อเรามีสติกำหนดรู้จิตของเราเรียกว่าปฏิบัติสมาธิในท่านอน เรียกว่า ปฏิบัติสมาธิในท่านอน เวลาเดินจงกรมเรามีสติกำหนดรู้จิตของเราเรียกว่าปฏิบัติสมาธิในท่าเดิน ยืน เดิน นั่ง นอน เป็นเพียงอิริยาบถบริหารร่างกายเพื่อมิให้ส่วนใดส่วนหนึ่งถูกทรมานมากเกินไปเพราะฉะนั้นสมาธิจึงมิใช่เพียงเรื่องการนั่งสมาธิเพียงอย่างเดียวแม้แต่การยืน เดิน นั่ง นอน รับประทาน ดื่มน้ำ ทำ พูด คิด ถ้าเรามีสติรู้ตัวอยู่ตลอดเวลา เราก็จะปฏิบัติสมาธิอยู่ตลอดเวลา นอกจากนี้ผู้วิจัยที่ได้นำเสนอยังพบว่า พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ท่านเป็นพระนักเผยแผ่ที่เต็มเปี่ยมด้วยศรัทธาที่มั่นคงในพระพุทธศาสนาและมีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ต่องานเผยแผ่พุทธธรรมเป็นแบบอย่างที่ยั่งยืนและนักเผยแผ่รุ่นหลังได้ดำเนินรอยตาม ท่านเป็นพระมหาเปรียญธรรม 4 ประโยค มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล มีทั้งหลักปริยัติ และปฏิบัติ มีจริยวัตรทั้งดงามเป็นพระที่สันโดษ โดยเฉพาะกิจวัตรต่างๆ ที่ท่านเคร่งครัดตามแบบอย่างครูบาอาจารย์สายธุดงค์กรรมฐานในการเผยแผ่พุทธธรรมนั้นท่านทำให้ผู้ฟังธรรมเกิดความเข้าใจในธรรมและมีความเข้าใจในธรรมอย่างถูกต้องเหมาะสมกับสภาพสังคมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย) ท่านมีทั้ง ศาสตร์ ศิลป์ (ศาสตร์ คือ วิชาความรู้ ศิลป์ คือ เทคนิควิธีการของท่าน) ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีทั้งหลักการปริยัติ และปฏิบัติ ดังนั้น บทบาทและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา หรือ พุทธธรรม และสามารถนำไปศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง (References)

คัมภีร์พระไตรปิฎก, วิ.ม. (ฉบับบาลี) 4/32/27 วิ.ม. (ไทย) 4/32/40.; อง. ปญจก. (ไทย) 22/125/205.; ที.ม. (ไทย) 10/216/ 164.

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. (2535). **ศีล สมภาณีในพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). (2520). **พุทธศาสนาในเอเชีย**. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา.

พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย). (2544). **ฐานียปูชา**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย). (2544). **ธรรมปฏิบัติและตอบปัญหาการปฏิบัติธรรม**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์หอรตันชัย.

พระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย). (2544). **ฐานียปูชา 2538**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

อาภรณ์ ใจเที่ยง. (2540). **หลักการสอน**. กรุงเทพฯ : โอ เอส.พรินติ้ง เฮ้าส์.

Citation : ยโสธรา ศิริภาพระภากร, สุริยา คลังฤทธิ์, เกริกวุฒิ กันเที่ยง และน้ำฝน จันทน์นวล. (2567). การศึกษาบทบาทและ

วิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อสังคมของพระราชสังวรญาณ (พุทธ ฐานิโย). วารสารราชภัฏสุรินทร์วิชาการ. 2(4) : 105-124; DOI : <https://doi.org/10.14456/jasrru.2024.28>